

Profesionālās izglītības kompetences centrs
Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums

Karjeras izglītības programma

Kuldīga, 2021

PIKC Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums

MISIJA Kopdarbā ar novada, reģiona, valsts un starptautiskajiem sadarbības partneriem nodrošināt reģionā modernu, inovatīvu, kvalitatīvu, ilgtspējīgu, pieejamu profesionālo izglītību un personības izaugsmi mūža garumā tolerantā, radošā un harmoniskā izglītības vidē, attīstot dažādas mācību formas, karjeras izglītību, kultūrizglītību, patriotisko audzināšanu, nostiprinot inteliģences mantojuma un UNESCO vērtību apguvi.

VĪZIJA Nacionālās vērtībās balstīts daudzfunkcionāls profesionālās izglītības, kultūrizglītības, karjeras izglītības starptautisks *Campus*

VĒRTĪBAS

- P e r s o n ī b a
- P r o f e s i o n a l i t ā t e
- S a d a r b ī b a
- P i e d e r ī b a

MOTO A u g a m k o p ā !

Karjeras izglītība Latvijas Republikas tiesību aktos

Karjera — izglītības, darba un privātās dzīves mijiedarbība cilvēka mūža laikā.

Karjeras izglītība — izglītības procesā integrēti pasākumi, lai nodrošinātu izglītojamo karjeras vadības prasmju apguvi un attīstīšanu, kas ietver savu interešu, spēju un iespēju apzināšanos tālākās izglītības un profesionālās karjeras virziena izvēlei.

Karjeras attīstības atbalsts — pasākumu kopums, kas ietver informācijas, karjeras izglītības un individuālo konsultāciju pieejamību izglītojamajiem karjeras mērķu noteikšanai un plānošanai, izdarot izvēli saistībā ar izglītību un darbu.

Izglītības likums (09.07.2013.)

Izglītības iestāde rosina skolēnus laikus un mērķtiecīgi apzināties savas intereses, turpmāko studiju un profesionālās darbības virzienus un iespējas, piedāvājot daudzveidīgas darbības un karjeras izglītības pieredzi mācību procesā, kvalitatīvu un daudzpusīgu informāciju par turpmāko studiju un profesionālās darbības iespējām, individualizētas konsultācijas un atbalstu.

Noteikumi par vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem (MK noteikumi Nr. 416, 03.09.2019.)

Karjeras attīstības atbalsta darba specifika profesionālajā izglītībā

Uzsākot mācības profesionālajās izglītības iestādēs, audzēkņi turpina karjeras vadības prasmju pilnveidi, kura sākta vispārējās izglītības iestādē. Maldīgs ir uzskats, ka jaunieši, kuri uzsākuši mācības profesionālajā vidusskolā, savu izvēli jau ir izdarījuši un ka viņiem karjeras attīstības atbalsts turpmāk vairs nav nepieciešams.

Joprojām notiek eksperimentēšana - jauniešiem 16 gadu vecumā un arī vēlāk joprojām svarīga ir pašnoteikšanās, sava Es tēla definēšana. Tā kā 17 - 18 gadu vecumā sākas reālā dzīves pieredzē pamatotu karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas posms, kurā karjeras vadības prasmju attīstība notiek trīs apakšposmos - pētīšana, kristalizācija un precizēšana, tad, iespējams, ka tikai 2. vai 3. kursā jauniešiem ir izpētījis nosacīti plašu karjeras iespēju loku, vēlāk to sašaurinot ierobežotā karjeras virzienā un izvēloties tajā konkrētu nodarbošanos vai profesiju.

Arī vidējo izglītību ieguvušie jaunieši (18 – 19 gadi) bieži izvēlas turpināt mācības profesionālo izglītības iestāžu piedāvātajās programmās. Jauniešiem šajā posmā sāk izprast savu identitāti un dažādās iespējas izvēlētajā tautsaimniecības nozarē vai profesijā. Karjeras attīstības atbalsts kristalizācijas un precizēšanas posmā palīdz jauniešiem apsvērt savu turpmāko lomu darba tirgū, piemēram, darba ņēmējs vai pašnodarbināta persona. Turklāt īpaši svarīga ir sagatavošanās pārejai no izglītības uz darba tirgu, darba meklēšanas un darbā noturēšanās prasmju apguve.

Karjeras attīstības atbalstu profesionālās izglītības iestādēs var iedalīt vairākos posmos, katram posmam ir atšķirīgi mērķi un uzdevumi. Karjeras attīstības atbalsts profesionālās izglītības iestādēs ietver karjeras attīstības atbalstu:

1. Potenciālajiem audzēkņiem un reflektantiem;
2. Audzēkņiem adaptācijas posmā;
3. Izglītības iegūšanas laikā, īpaši pievēršot uzmanību priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska audzēkņiem;
4. Prakšu laikā.

1. Darbā ar potenciālajiem izglītojamiem un reflektantiem:

- liela vērība jāvelta potenciālo audzēkņu un viņu vecāku informēšanai par profesionālās izglītības iestādē apgūstamajām profesijām, to saturu, mācību procesu un aktivitātēm ārpus mācību darba;
- jāveicina potenciālo izglītojamo pašizziņa un karjeras lēmumu pieņemšana, palīdzot izvērtēt izvēlētajās profesionālās izglītības programmas piemērotību.

Karjeras izglītības metodiskā darba struktūra potenciālajiem tehnikuma audzēkņiem:

- Informatīvo materiālu sagatavošana un izplatīšana
- Atvērto durvju diena u.c. informatīvi pasākumi tehnikumā vai ārpus tā
- Informācijas par tehnikumu ievietošana plašsaziņas līdzekļos
- Regulāra tehnikuma tīmekļa vietnes un sociālo tīklu aktualizēšana
- Piedalīšanās izstādēs, karjeras dienās, gadatirgos u.c.
- Meistarklašu piedāvājums tehnikumā vai ārpus tā
- Ekskursijas tehnikumā
- Karjeras informācijas braucieni
- Karjeras atbalsta speciālista konsultācijas reflektantiem un viņu vecākiem pirms dokumentu iesniegšanas

2. Audzēkņu adaptācijas posmā turpinās pašizziņas un karjeras iespēju izpētes process izvēlētajās profesijas piemērotības izvērtēšanas kontekstā. Pirmā kursa audzēkņiem jāspēj sekmīgi iekļauties no vispārējās izglītības atšķirīgā profesionālās izglītības mācību procesā, dzīvojot patstāvīgu dzīvi atsevišķi no ģimenes, patstāvīgi mācīties un pieņemt lēmumus, iekļauties jaunā kolektīvā, ievērot iekšējās kārtības noteikumus izglītības iestādē.

Šajā posmā nepieciešams atbalsts:

- adaptācijai jaunā vidē;
- patstāvīgas dzīves uzsākšanai, ja audzēknis dzīvo dienesta viesnīcā;
- lai pielāgotos no vispārējās izglītības procesa atšķirīgam mācību procesam;
- vispārizglītojošo mācību priekšmetu apguves nepilnību pārvarēšanā.

3. **Mācību laikā** karjeras attīstības atbalstā (karjeras izglītībā) nepieciešams:

- parādīt sasaisti starp apgūstamo profesiju un vispārizglītošajiem priekšmetiem, veidojot izpratni par to, kā izvēlētajā profesijā noderēs apgūstamās zināšanas;
- veicināt pašizziņas prasmju tālāku attīstību;
- sniegt padziļinātu izpratni par apgūstamo nozari, radniecīgajām profesijām, nodarbinātības iespējām, lielākajiem darba devējiem;
- sniegt aktuālu informāciju par darba pasauli un palīdzēt attīstīt šādas informācijas atrašanas prasmes;
- sniegt aktuālu informāciju par sagaidāmajiem darba apstākļiem un darba normatīvo regulējumu izvēlētajā profesijā un palīdzēt attīstīt šādas informācijas atrašanas prasmes;
- sniegt aktuālu informāciju par darba likumdošanu un palīdzēt attīstīt šādas informācijas atrašanas prasmes;
- veidot izpratni par dažādiem nodarbinātības veidiem, palīdzēt izvērtēt savu piemērotību uzņēmējdarbībai;
- pilnveidot karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasmes, iesk., darbu mapes veidošanu un papildināšanu;
- veicināt prasmes iekļauties jaunā kolektīvā, prasmes strādāt jaunā vidē un saskarsmes ar darba devējiem prasmju veidošanos;
- palīdzēt apgūt darba meklēšanai nepieciešamās iemaņas un prasmes, t.i., komunikācijas prasmi, lietišķo dokumentu sagatavošanas prasmes un prasmi izmantot informācijas avotus darba meklēšanā;
- sniegt informāciju par tālākās izglītības iespējām.

4. **Darba pieredzes laikā** prakses uzņēmumos nepieciešams karjeras attīstības atbalsts, lai palīdzētu veidot un pilnveidot:

- iemaņas saskarsmē ar darba devēju;
- prasmi strādāt jaunā vidē;
- prasmi sadarboties darba vidē;
- izpratni par nozares darba tirgus prasībām.

Karjeras vadības prasmes

Karjeras vadība – pastāvīga karjeras plānu sagatavošana, īstenošana un uzraudzīšana.

Karjeras vadības prasmes – prasmju kopums, kas indivīdiem (un grupām) nodrošina strukturētus veidus, kā apkopot, analizēt, sintezēt un organizēt ar sevi, ar izglītību un ar nodarbinātību saistīto informāciju, kā arī attīsta prasmes pieņemt un īstenot ar karjeras maiņu saistītus lēmumus.

Karjeras vadības prasmes var iedalīt trīs grupās:

Pašizziņas un pašvadības prasmes:

- prasme uzturēt pozitīvu paštēlu;
- prasme novērtēt un pilnveidot savu sniegumu karjerā (mācībās, darbā, brīvā laika aktivitātēs u.c. karjeras jomās);
- prasme sniegt informāciju par sevi un karjeras pieredzi.

Karjeras iespēju izpētes prasmes:

- prasme atrast informāciju par karjeras iespējām;
- prasme izvērtēt karjeras iespējas (izglītības, nodarbinātības, uzņēmējdarbības u.c.).

Karjeras lēmumu pieņemšanas un īstenošanas prasmes:

- prasme veidot karjeras vīziju (nestukturētu indivīda redzējumu, kura pamatā ir vēlme sasniegt noteiktu karjeras stāvokli);
- prasme izvirzīt karjeras attīstības mērķi;
- prasme izstrādāt un īstenot karjeras attīstības plānu;
- prasme sadarboties karjeras mērķu sasniegšanai.

Karjeras vadības prasmes profesionālajā izglītībā

Bieži tiek kļūdaini pieņemts, ka tie skolēni, kas apgūst profesionālo programmu, jau ir apzināti izlēmuši, kādu karjeru viņi grib veidot, un ka viņi ir apguvuši karjeras vadības prasmes formālās arodprakses laikā vai arī darbā pēc skolas, brīvdienās vai uz pusslodzi. Tas ir pretrunā ar pierādījumiem un pieredzi, kuri liecina, ka skolēni profesionālās izglītības jomā bieži iesaistās nevis pēc savas izvēles, bet gan tāpēc, ka viņus tur ir ievirzījusi tradicionālā vispārējās izglītības sistēma vai viņiem nav bijusi kāda labāka iespēja. Dažkārt profesionālās izglītības audzēkņi ir uz pareizā ceļa, bet apgūst nepareizo programmu. Šādiem audzēkņiem varētu palīdzēt karjeras atbalsts.

Skolēniem bieži ir negatīva pieredze skolā, viņi neredz saistību starp formālo izglītību un darba dzīvi, un bieži viņiem ir nepieciešama karjeras izglītība, lai labāk spētu vadīt aizvien sarežģītākās un nelineārās pārejas starp izglītību, apmācību un darbu.

Biežās pārmaiņas rūpniecībā un ekonomikā, kā arī aizvien nedrošākie darba līgumi apstiprina to, ka profesionālās izglītības audzēkņiem ir jāapgūst karjeras vadības prasmes, turklāt mūžīlgā skatījumā. Tas apliecina arī nepieciešamību mācīt karjeras vadības prasmes ne tikai sākotnējā, bet arī tālākajā profesionālajā izglītībā, jo tās var palīdzēt darba ņēmējiem laika gaitā plānot savu profesionālo izaugsmi un vadīt savu karjeru.

Profesionālās izglītības studentiem ir nepieciešama labāka informācija un konsultācijas par pāreju uz darba tirgu un darbavietām, kā arī par elastīgi organizētām izglītības ieguves iespējām. Karjeras atbalsta pakalpojumiem ir jāsniedz atbalsts saistībā ar mobilitāti, uzņēmējdarbības iespējamību un neformālās un ikdienējās izglītības atzīšanu.

Karjeras izglītības programma

Tehnikuma izglītības programmā integrēta karjeras izglītība satur sistematizētu zināšanu, prasmju un attieksmju kopumu, kas palīdz izprast skolēna personības piemērotību noteiktām profesionālās darbības jomām un izvēlētās profesijas darba izpildei

I Karjeras izglītības programmas mērķi un uzdevumi

1. Karjeras izglītības mērķis ir organizēt izglītības saturu un izglītības ieguves procesu atbilstoši LR tiesību aktu prasībām, integrējot specifiskus mērķus:

1.1. nodrošināt izglītojamam pašizpētei, karjeras izpētei un karjeras plānošanai un vadīšanai nepieciešamo zināšanu un prasmju apguvi;

1.2. radīt pamatu savlaicīgu, apzinātu un ar iespējām sabalansētu personīgo lēmumu pieņemšanai par turpmāko izglītību vai nodarbinātību;

1.3. izkopt izglītojamā prasmi patstāvīgi mācīties un pilnveidoties, motivēt mūžizglītībai un apzinātai karjeras izvēlei.

2. Karjeras izglītības uzdevumi:

2.1. nodrošināt katram izglītojamam pašnovērtēšanas metožu apguves iespējas;

2.2. palīdzēt izmantot zināšanas par sevi, lai izprastu savas spējas, stiprās puses, intereses, prasmes un talantus, pieņemtu lēmumus, noteiktu mērķus;

2.3. veidot katrā izglītojamā interesi par karjeru, iepazīstinot ar darba pasaules un ar to saistīto izglītību daudzveidību;

2.4. nodrošināt katram izglītojamam iespēju apgūt mācīšanās prasmes, informācijas tehnoloģiju un citu informācijas avotu izmantošanas pamatiemaņas;

2.5. palīdzēt katram izglītojamam pieņemt apzinātu lēmumu par turpmāko izglītību un ar to saistīto iespējamo karjeru;

2.6. nodrošināt iespēju gūt darbības pieredzi;

2.7. izkopt sadarbības, saskarsmes, prezentācijas prasmes, cieņu pret daudzveidību;

2.8. veidot izglītojamajos izpratni par karjeras saistību ar sasniegumiem izglītībā un mūžizglītību.

II Karjeras izglītības saturs

3. Karjeras izglītības programmas apguves organizācijas pamatnosacījums ir — īstenot karjeras izglītību tā, lai izglītojamais iegūtu gan zināšanas konkrētā izglītības jomā (pašizpēte, karjeras izpēte, karjeras plānošana un vadība) un formā (mācību priekšmetu stunda, klases stunda, konsultācijas, ārpusstundu pasākumi), gan universālas, vispārējas prasmes, saistītas ar darbības pieredzi, kas palīdzētu rīkoties gan iepriekš zināmās, gan jaunās dzīves situācijās.

4. Katra karjeras izglītības joma — pašizpēte, karjeras izpēte un karjeras vadība — ietver vairāku mācību priekšmetu un audzināšanas darba saturu, tā pilnveides virzienu integrācijas aspektā.

5. Karjeras izglītībā sasniedzamo spēju un prasmju attīstību atspoguļo galvenie izglītošanas aspekti:

5.1. *pašizpaušmes un radošais aspekts*: radošās darbības pieredze, pastāvīga iespēja meklēt un atrast risinājumus praktiskām problēmām, atklāt kopsakarības;

5.2. *analītiski kritiskais aspekts*: intelektuālās darbības pieredze — patstāvīga, loģiska, motivēta, kritiska un produktīva domāšana; prasme pamatot savu viedokli pagātnes, tagadnes un nākotnes saiknes kontekstā;

5.3. *morālais un estētiskais aspekts*: izpratne par morāles jēdzieniem cilvēku savstarpējā saskarsmē, par cilvēka tiesībām uz vienlīdzību;

5.4. *sadarbības aspekts*: prasme sadarboties, strādāt komandā, uz klausīt un respektēt dažādus viedokļus, pieņemt lēmumus un uzņemties atbildību par to īstenošanu, atbildīgi rīkoties konfliktsituācijās, rūpēties par savu un līdzcilvēku drošību un meklēt palīdzību atbilstošās institūcijās un dienestos;

5.5. *saziņas aspekts*: praktiska pieredze valodas lietošanā; prasme sazināties vairākās valodās (rakstīt, runāt, lasīt), prasme publiski uzstāties, izteikt un pamatot savu viedokli, prezentācijas prasmes;

5.6. *mācīšanās un praktiskās darbības aspekts*: prasme patstāvīgi plānot, organizēt un īstenot mācīšanos; dažādu zināšanu un prasmju lietošana praktiskajā darbībā; prasme mācību procesā izmantot dažādu veidu informāciju, konsultēties, atrast palīdzību; prasme izmantot modernās tehnoloģijas;

5.7. *matemātiskais aspekts*: matemātikas izmantošana praktiskajā dzīvē (budžeta plānošana, izglītības izmaksu aprēķināšana, salīdzināšana u.c.).

III Karjeras izglītības programmas īstenošanas plāns

6. Karjeras izglītība tiek īstenota, izmantojot dažādas darba organizācijas formas — individuālās konsultācijas, grupas stundas, profesionālo un vispārīzglītojošo mācību priekšmetu stundas, dažādus ārpusstundu pasākumus.

6.1. Karjeras konsultācijas

6.1.1. *Individuālo konsultēšanu* atkarībā no konsultācijās plānotā satura var veikt divējādi:

6.1.1.1. individuālas informējošās sarunas par pašizziņu - gribu, varu, vajag - aspektā, par izglītības sistēmu, karjeras iespējām, plānošanu, lēmumu pieņemšanas veidiem u.c. tēmām;

6.1.1.2. individuālās personības un konkrētās situācijas izpētes konsultācijas, izmantojot atbilstošas konsultēšanas metodes.

Izšķir vairākus individuālo konsultāciju veidus: telefonkonsultācijas, elektroniskās konsultācijas, tiešsaistes konsultācijas, klātienē tikšanās konsultācijas, mikrokonsultācijas u.c.

6.1.2. *Grupu konsultēšana* ir klasiska karjeras konsultēšanas metode sadarbībā ar vairākiem dalībniekiem, kur aktīvā līdzdalībā tiek iesaistīti grupas locekļi ar līdzīgu pieredzi un statusu, kā, piemēram, viena vecuma skolēni, skolu beidzēji, vecāki vai skolotāji, ar nolūku risināt teorētiskus un praktiskus jautājumus, kas saistīti ar skolēna karjeras vadības prasmju veidošanos;

6.1.3. *Padomdošana* var būt individuālās un grupu konsultēšanas sastāvdaļa. Parasti padomus dod klientam par to, kur meklēt informāciju, kā palīdzēt klientam personisko problēmu risināšanā un personības izaugsmē, pie kā griezties jautājumu risināšanai ārpus konsultanta kompetences;

6.1.4. *Informējošā konsultācija*;

6.1.5. *Diagnosticējošā konsultācija*.

Karjeras konsultēšanas veida izvēle ir saistīta ar izpratni par to, ko karjeras konsultants sadarbībā ar klientu vēlas konsultācijā sasniegt, kā arī no konsultācijas satura un klienta vajadzībām.

6.2. Grupas stundas

Karjeras izglītību grupas stundās īsteno grupas audzinātājs saskaņā ar savu grupas audzināšanas programmu, kura veidota saskaņā ar skolas audzināšanas programmu, karjeras izglītības programmu, ņemot vērā audzēkņu vajadzības.

Karjeras izglītības darbs grupas stundās ir ļoti daudzveidīgs un tiek veikts atkarībā no grupas audzinātāja praktiskās pieredzes, iegūtajām zināšanām, prasmēm un iemaņām. Pēc audzinātāja iniciatīvas, lai informētu vai izglītotu audzēkņus par dažādiem karjeras izglītības jautājumiem, grupas stundas var vadīt viņš pats vai arī aicināt pedagogu karjeras konsultantu, direktora vietnieku audzināšanas darbā, psihologu u.c. Klases stundās notiek tikšanās ar dažādu profesiju vai izglītības iestāžu pārstāvjiem, uzņēmējiem, absolventiem, nozaru speciālistiem u.c.

Grupas stundu tēmas*

Kurss	Tēmas	Sasniedzamais rezultāts
1.	<ul style="list-style-type: none">Profesijas izvēle, profesijā nepieciešamās īpašības;Tehnikuma absolventu gaitas profesijā. Tikšanās ar tehnikuma absolventiem;Iespējas papildināt zināšanas un prasmes izvēlētajā profesijā;Uzņēmumi apgūstamajā jomā darba tirgū. Profesionālās asociācijas, to saistība un sadarbība ar tehnikumu;Karjeras iespējas izvēlētajā profesijā;Savu sasniegumu <i>portfolio</i>.	Audzēkņi ir izvērtējuši savu profesijas izvēli un ieguvuši papildus informāciju par karjeras iespējām.

2.	<ul style="list-style-type: none"> • Izglītības iespējas Latvijā un ārzemēs; • Mūžizglītība; • Informācija par darba tirgu un tā attīstības tendencēm. Vietējo ekonomiku ietekmējošās tendences; • Zinātnes un tehnoloģiju attīstība. Profesiju mainība un dažādība, pienākumi, darba devēju prasības; • Karjeras izvēles plānošana. Individuālā karjeras plāna izveide; • Savu sasniegumu <i>portfolio</i> 	Audzēkņi ir apzinājuši darba un izglītības iespējas un tendences, izprot profesiju mainību un dažādību, ir izveidojuši individuālo karjeras plānu.
3.	<ul style="list-style-type: none"> • Tālākās izglītības iespējas un kvalifikācijas celšana; • Uzņēmējdarbība izvēlētajā profesijā; • Radniecīgas specialitātes, to apgūšanas iespējas; • Profesionālās izstādes, plašsaziņas līdzekļu izmantošana profesionālajā izaugsmē; • Savu sasniegumu novērtēšana un nākotnes plānošana; • Savu sasniegumu <i>portfolio</i>. 	Audzēkņi ir izvērtējuši savus sasniegumus un iespējas karjeras veidošanā.
4.	<ul style="list-style-type: none"> • Darba tirgus piedāvājums un konkurētspēja darba tirgū; • Bezdarba problēma, jaunas kvalifikācijas iegūšanas iespējas; • Savu zināšanu un prasmju piedāvāšana darba tirgū (dokumentu aizpilde, darba intervija, sevis prezentēšana); • Tālākizglītības iespējas; • Darbs ārzemēs; • Savu sasniegumu <i>portfolio</i>. 	Audzēkņi ir pilnveidojuši savas sociālās prasmes, kuras būtu nepieciešamas konkurencē darba tirgū.

* Tēmas var tikt pielāgotas un mainītas atbilstoši audzēkņu vajadzībām.

6.3. Profesionālo mācību priekšmetu stundas

Profesionālās izglītības un tehnikuma mācību procesa neatņemama sastāvdaļa ir meistarklases, profesiju dienas, tikšanās ar absolventiem, uzņēmējiem u.c. sadarbības partneriem, augstskolu dienas u.c.

6.4. Vispārīzglītojošo mācību priekšmetu stundas

Karjeras vadības prasmes kā mācīšanās rezultāts sasniedzams, integrējot karjeras izglītību visos mācību priekšmetos, ievērojot būtiskuma, pakāpeniskums, pielāgošanas un elastīguma principus.

Lai integrētu karjeras izglītību izglītības programmā, svarīgi to nenošķirt kā atsevišķu izglītības veidu, bet starpdisciplinārās pieejas veidā iekļaut mācību priekšmetu tematisko jomu saturā tā, lai skolēna karjeras vadības prasmju veidošanās būtu iespējama katrā mācību priekšmeta stundā

Karjeras vadības prasmju veiksmīgas pilnveides priekšnoteikums ir kompetencēs balstītas izglītības pieeja, kas orientēta uz skolēna personalizētu mācīšanos un praktisku darbošanos, daudzveidīgi izmantojot informācijas komunikāciju tehnoloģijas daudzveidīgā mācību vidē, balstīta uz skolēna pašizziņu un pašpiederzes izmantošanu un partnerībā veidotu skolēna – skolotāja mijiedarbību.

6.5. Ārpusstundu pasākumi

Mācību ekskursijas, t.sk. meistarklases un tikšanās ar tehnikuma absolventiem, uzņēmējiem u.c. sadarbības partneriem, karjeras nedēļa un ēnu diena, profesionālo nozaru izstādes, ekskursijas uz augstskolām u.c.

IV Karjeras izglītības vērtēšana

Karjeras izglītībai piemērotākā ir *formatīvā vērtēšana*. *Formatīvās* vērtēšanas laikā audzēknis saņem skolotāja sniegto atgriezenisko saiti. Atgriezenisko saiti skolotājs var sniegt kā mutisku vai rakstisku komentāru, kā arī izmantojot neverbālas metodes, piemēram, ar žestu, mīmikas vai pozas izmaiņu palīdzību. Objektīva atgriezeniskā saite ļauj labāk izprast savas karjeras vadības prasmes, to izmantošanas rezultātus un pieņemt un īstenot lēmumus par to pilnveides nepieciešamību. Sniedzot atgriezenisko saiti, nepieciešams ievērot vairākus principus:

- atgriezeniskās saites mērķis ir karjeras izglītības īstenotāja un skolēna savstarpējā sadarbība karjeras attīstības atbalsta norises analīzes un vērtēšanas procesā ar mērķi uzlabot tā norisi;
- sniedzot atgriezenisko saiti, rūpīgi jāseko, kā tā tiek uztverta (vispiemērotākais brīdis atgriezeniskajai saitei ir tad, kad skolēns to lūdz), vai skolēns saprot un pieņem atgriezenisko saiti, un nepieciešamības gadījumā atgriezeniskā saite jāpilnveido;
- atgriezeniskajai saitei jābūt alternatīvas vai citu piedāvājumu ietverošai (ne tikai jāatspoguļo karjeras vadības prasmju trūkumi un nepilnības, bet arī jāpiedāvā detalizēti un argumentēti ieteikumi to pilnveidei);
- individuālai un konkrētai (vērstai uz konkrētā skolēna karjeras vadības prasmju pilnveidi, nevis uz karjeras vadības prasmju pilnveidi vispār);
- atgriezeniskajai saitei jābūt konkrētai un atbilstošai noteiktai situācijai, kontekstam;
- atgriezeniskajai saitei jābūt skaidri saprotamai, formulētai vienkāršā, skolēnam saprotamā valodā, izvēloties tikai tādus izteicienus, kas skolēnam ir pilnīgi saprotami, un izvairoties no terminoloģijas, kuru ikdienā nelieto vai kura vēl nav apgūta mācību priekšmetos;
- sniedzot atgriezenisko saiti, jākoncentrējas uz skolēna stiprajām pusēm, sasniegumiem karjeras vadības prasmju pilnveidē;
- atgriezeniskajai saitei jābūt iedrošinošai un uzmundrinošai;

- sniedzot atgriezenisko saiti, būtu jāizvairās no vērtēšanas un interpretēšanas. Atgriezeniskās saites centrā jābūt datiem un faktiem, nevis atgriezeniskās saites sniedzēja uzskatiem par datiem un faktiem.

Atgriezeniskā saite ir tās sniedzēja un saņēmēja sadarbība, tādēļ karjeras izglītībā, sniedzot atbalstu pašizziņas prasmju pilnveidē, jāpievērš uzmanība arī atgriezeniskās saites saņemšanas prasmju pilnveidei, t.i., jāpalīdz pilnveidot prasme:

- uzmanīgi klausīties un pārdomāt dzirdēto;
- lūgt precizēt neskaidrības un daudznozīmīgus izteikumus;
- jautāt par lietām, kas netiek minētas atgriezeniskajā saitē, bet ir nozīmīgas audzēknim;
- nevērtēt visu atgriezeniskās saites informāciju kā pareizu vai nepareizu;
- pieņemt atgriezenisko saiti kā cita viedokli, kurš var nebūt 100% objektīvs;
- neizstāvēties, netaisnoties, dzirdot kritiskus komentārus;
- izvairīties no pakļaušanās negatīvām emocijām (dusmas, naidis, panika u. c.), izmantot iespēju tās pārrunāt un mācīties no tām;
- kritiski izvērtēt un pieņemt vai pamatoti noraidīt saņemtos komentārus un ieteikumus.

Izglītojamo mācību sasniegumu pierādījumi — pašizpētes, karjeras izpētes un karjeras vadības darba materiāli — tiek uzkrāti skolēnu darba mapēs (portfolio). Darbu mapes galvenais nolūks (skatīt 8.attēlu) ir sekmēt mērķtiecīgu mācīšanos un plānot tālākās mācības un darbības.

Karjeras izglītības kvalitātes vērtēšanā izmanto aptaujas anketas skolēniem, skolotājiem un vecākiem. Skolēnu karjeras izglītības sasniegumi tiek vērtēti regulāri (ne retāk kā vienu reizi gadā).

Literatūra un informācijas avoti karjeras atbalstam

Karjeras attīstības atbalsta pasākumu plāna paraugs darbam ar izglītojamiem specialās izglītības programmās (2019). Rīga: VIAA

https://viaa.gov.lv/library/files/original/KAA_plana_paraugs_Spec_Izgl.pdf

Lemešonoka I. (2018). Kompetenču pieeja karjeras izglītībā skolā. Rokasgrāmata skolotājiem. Rīga: Zvaigzne

Savicks M., Hārtungs P. (2018). Mans karjeras stāsts. Autobiogrāfiska darba burtnīca sekmīgai dzīvei un karjerai. Rīga: VIAA

https://www.viaa.gov.lv/library/files/original/Savicka_darba_burtnica.pdf

Savicks M. (2017). Dzīves plānošanas rokasgrāmata. Rīga: VIAA

https://www.viaa.gov.lv/library/files/original/M.Savicks_Dzives_planosanas_rokasgramata.pdf

Amundsons, N. (2016). Aktīvā iesaistīšanās. Esība un darbība karjeras konsultēšanā. Rīga: VIAA

https://www.viaa.gov.lv/library/files/original/Amundsen_Aktiva_iesaistisanas.pdf

Karjeras vadības prasmes mācību priekšmetu standartu saturā. (2016). Rīga: VIAA

https://www.viaa.gov.lv/library/files/original/38233_Karjeras_vadibas_buklets.pdf

Karjeras vadības prasmes mācību priekšmetu standartos. (2015).

https://viaa.gov.lv/library/files/original/Karjeras_vadibas_buklets.pdf

EMKAPT karjeras atbalsta glosārijs. (2013). Rīga: VIAA

https://viaa.gov.lv/files/news/727/glossary_web_emkapt.pdf

Starptautiskā karjeras atbalsta metodikas rokasgrāmata darbam ar grupu. (2012).

https://viaa.gov.lv/files/news/727/viaa_naviguide_interactive.pdf

Karjeras attīstības atbalsts – izglītība, konsultēšana, pakalpojumi(2008). Rīga: VIAA

https://viaa.gov.lv/files/news/727/karjeras_attiistiibas_atbalsts_2008.pdf

Karjeras izglītība profesionālās vidējās izglītības iestādēs. Skolotāja rokasgrāmata. (2006). Rīga:

VIAA https://viaa.gov.lv/files/news/722/prof_karjeras_izgl_rokasgr_skolot.pdf

Nacionālā izglītības iespēju datubāze <http://www.niid.lv/>

Profesiju pasaule <http://www.profesijupasaule.lv/>

Latvijas Karjeras attīstības atbalsta asociācija <http://www.lkaaa.lv/>

Euroguidance (EK Karjeras konsultēšanas un informācijas tīkls) <https://www.euroguidance.eu/>

Sagatavoja:
Pedagogs-karjeras konsultants Aija Rutule